

W tym numerze:

- ⇒ **RECESJA HAMUJE WZROST W ROLNICTWIE EKOLOGICZNYM**
- ⇒ **ZMIANY KLIMATU W CENTRUM UWAGI RADY DS. ROLNICTWA**
- ⇒ **BRYTYJSKA IZBA LORDÓW NAWOŁUJE DO CIĘC W BUDŻECIE WPR**

RECESJA HAMUJE WZROST W ROLNICTWIE EKOLOGICZNYM

Obecna recesja gospodarcza niewątpliwie przyhamowała wzrost spożycia żywności ekologicznej. W miarę pogłębiania się trudności ekonomicznych bardziej zamożna klasa średnia europejskiego społeczeństwa – główni nabywcy żywności ekologicznej – zaczyna zmniejszać wydatki na żywność i kupować artykuły spożywcze w supermarketach oferujących niższe ceny. W związku z tym niewielki popyt na oznakowane produkty ekologiczne przyczynił się do zmniejszenia dodatkowych wpływów z tytułu produkcji ekologicznej i w konsekwencji zniechęcił do wielu rolników i hodowców produkujących żywność ekologiczną do dalszego rozwoju oraz odwiódł innych uczestników od wejścia na ten rynek.

Kryzys i jego następstwa miały negatywny wpływ na i tak zmniejszający się już wcześniej popyt na podstawowe artykuły żywnościowe z produkcji ekologicznej, takie jak mleko oraz jaja z systemów wolnowybiegowych. Ostatnie dane z różnych sklepów spożywczych i organizacji monitorujących handel mięsem wskazują, że popyt na żywność ekologiczną w najlepszym wypadku ustabilizował się, a faktycznie zmniejszył się w przypadku wielu kluczowych produktów w całej Europie. Model ten został powtórzony w Ameryce Północnej i na innych rynkach krajów rozwiniętych. Obecnie największy w świecie rynek żywności ekologicznej w ujęciu wartościowym znajduje się w Europie, a drugi co do wielkości w Ameryce Północnej. Największą sprzedaż żywności ekologicznej w UE odnotowuje w Niemczech (4,6 mld EUR), a następnie w Wielkiej Brytanii (2,8 mld EUR).

Generalnie w Unii Europejskiej udział produktów ekologicznych w całym rynku żywności waha się od około 6% sprzedaży produktów żywnościowych ogółem w Szwajcarii i Austrii, przez 4,5% w Danii do 3% w Niemczech i 1,6% w Wlk. Brytanii. Największe spożycie żywności ekologicznej w ujęciu na jednego mieszkańca obserwuje się w Szwajcarii – rocznie wydawanych jest z przeznaczeniem na żywność ekologiczną ponad 100 EUR na osobę.

Stabilizacja liczby producentów

Analitycy odnotowują także trend oznaczający zasadniczo stabilizację liczby producentów w sektorze ekologicznym i obszaru objętego produkcją na poziomie 2-3% liczby ogółu producentów rolnych oraz 2-3% powierzchni uprawianych gruntów.

W 2006 roku powierzchnia upraw ekologicznych lub będących w trakcie przestawiania na ten rodzaj produkcji, osiągnęła w Europie wielkość 7,4 mln ha (4% użytków rolnych) w ponad 200 000 gospodarstwach rolnych. W UE -27 6,8 mln ha w około 180 000 gospodarstwach rolnych zostało określonych jako obszar produkcji ekologicznej.

W UE-15 odsetek producentów żywności ekologicznej w stosunku do całkowitej liczby producentów rolnych pozostaje mniej więcej na takim samym poziomie począwszy od 2000 r. i obecnie wynosi nieco powyżej 2%. W sześciu państwach członkowskich (oraz Norwegii) liczba

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

producentów żywności ekologicznej kształtuje się na poziomie powyżej średniej dla UE-15 - w Austrii odnotowano największy udział producentów żywności ekologicznej (10%), głównie dlatego że duże obszary pastwisk górskich posiadają status ekologicznych.

Znaczenie tych oddalonych obszarów w całkowitej powierzchni upraw ekologicznych znajduje odzwierciedlenie w wielkości produkcji zwierzęcej – największą produkcję zwierzęcą odnotowano w Austrii: 24% pogłowia owiec i 17% bydła. W Czechach, Danii, na Łotwie, w Austrii i Szwecji produkcja ponad 5% bydła odbywa się w sposób ekologiczny, a w Grecji chów 13% trzody chlewnej jest prowadzony metodami ekologicznymi.

Sprzedaż spada

Entuzjaści produkcji ekologicznej, którzy widzą w przekształcaniu większej powierzchni obszarów uprawnych i w przechodzeniu większej liczby rolników na produkcję ekologiczną w Europie, szansę nie tylko na zrównoważony rozwój rolnictwa w dłuższej perspektywie, ale również na zmniejszenie wkładu sektora rolno-spożywczego w emisję gazów cieplarnianych, są obecnie poważnie zaniepokojeni oznakami opadającego entuzjazmu dla produktów ekologicznych po obydwu stronach lady sklepowej.

Uważa się, że obecne warunki związane z wyższą ceną w stosunku do konwencjonalnie produkowanej żywności są wyraźną barierą dla zwiększania konsumpcji, a w konsekwencji podniesienia produkcji.

W rzeczywistości coraz bardziej oczywiste staje się, że ochrona środowiska jest główną, a być może nawet *jedyną* zaletą ekologicznej produkcji rolnej z punktu widzenia ogólnospołecznego, gdyż kolejne raporty naukowe wskazują na brak korzyści odżywczych uzyskanych w wyniku spożywania żywności oznakowanej jako ekologiczna.

Czy żywność ekologiczna jest lepsza dla Ciebie?

Argument, że „żywność ekologiczna jest dobra dla Ciebie” został ostatnio podważony przez nikogo innego jak brytyjski Urząd ds. Norm Żywnościowych^{1*}. Niezależny przegląd zlecony przez FSA pokazuje, że nie ma ważniejszych różnic w zawartości odżywczej bądź innych korzyści zdrowotnych w przypadku żywności ekologicznej w porównaniu do produkowanych konwencjonalnie artykułów.

Przegląd koncentruje się na składzie odżywczym produktów spożywczych. Badanie, które przyjęło formę „regularnego przeglądu literatury na ten temat”, zostało przeprowadzone przez Londyńską Szkołę Higieny i Medycyny Tropikalnej². Dokonano przeglądu wszystkich opracowań wydanych w ciągu ostatnich 50 lat, dotyczących składu odżywczego i różnic zdrowotnych pomiędzy żywnością ekologiczną i konwencjonalną – z dotychczas przeprowadzonych było to najbardziej wszechstronne badanie w tym obszarze.

W 55 spośród 162 opracowań, które uwzględniono w końcowej analizie, pojawiły się niewielkie różnice w wartości odżywczej pomiędzy żywnością ekologiczną i konwencjonalną, lecz nie tak duże, aby mogły mieć znaczenie dla zdrowia publicznego. W raporcie nie stwierdzono różnic w zawartości większości składników odżywczych w przypadku roślin uprawianych w sposób ekologiczny i konwencjonalny, włączając w to substancje takie jak: witamina C, wapno i żelazo. Badania dotyczące wartości odżywczej mleka, produktów mleczarskich i jaj, skutkowały podobnymi wynikami.

¹ Ang. Food Standards Authority (FSA).

² Ang. London School of Hygiene and Tropical Medicine (LSHTM).

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

Korzyści dla środowiska

Dominujące znaczenie potencjalnych korzyści dla środowiska naturalnego w wyniku stosowania ekologicznych metod produkcji rolnej zostało wyraźnie uznane przez Komisję Europejską w jej Planie działań na rzecz żywności ekologicznej i rolnictwa ekologicznego** z 2004 r. Czytamy w nim, że: „Rolnictwo ekologiczne generuje dobra społeczne, przede wszystkim korzyści środowiskowe, ale również dla zdrowia publicznego, rozwoju społecznego i obszarów wiejskich oraz dobrostanu zwierząt. Nacisk jest położony tutaj raczej na gospodarkę gruntami prowadzoną przez rolników ekologicznych. Dobra generowane w ten sposób mogą być finansowane ze środków publicznych. Z tej perspektywy rozwój rolnictwa ekologicznego jest wyborem z punktu widzenia prowadzonej polityki, głównie uzasadnionej korzyściami środowiskowymi.”

Dla producentów ekologicznych głównym problemem jest ich konkurencyjność w stosunku do producentów stosujących konwencjonalne metody. Niższe i ci prawdopodobnie bardziej istotne, zmienne plony roślin uprawianych metodami ekologicznymi, są głównym powodem wyższych cen takich produktów. Zwolennicy produkcji ekologicznej zdają sobie z tego sprawę i w konsekwencji zainteresowani są nakłanianiem rządów oraz przedsiębiorstw prywatnych, aby inwestowały więcej w badania dotyczące technik hodowli oraz zwalczania szkodników i chorób. Mogłyby to spowodować, że produkcja ekologiczna będzie z punktu widzenia handlowego traktowana tak samo jak rolnictwo konwencjonalne i metody produkcji ogrodniczej.

Zwolennicy systemów produkcji ekologicznej twierdzą, że są one „bardziej odporne i w większym stopniu dostosowują się do zmian klimatu” w porównaniu do konwencjonalnej produkcji żywności. Zdają sobie jednakże sprawę, że stan ten można jedynie osiągnąć dzięki prowadzeniu większej ilości badań nad tolerującymi suszę systemami produkcji, które są zarówno samowystarczalne jeśli chodzi o składniki odżywcze oraz odporne na szkodniki i zmiany w środowisku naturalnym. Jest to pogląd platformy technologicznej TP Organics*** ds. badań nad żywnością i rolnictwem ekologicznym, powołanej w Brukseli w grudniu 2008 r. Organizacja ta zrzesza przemysł rolny, środowisko badaczy oraz w szerszym wymiarze społeczeństwo, w celu określenia priorytetów badań ekologicznych w okresie do 2025 r.

Potencjał rolnictwa ekologicznego

Zgodnie z poglądem TP Organics, ekologiczna produkcja żywności ma „ogromny potencjał” łagodzenia szeregu ważnych problemów globalnych, takich jak zmiany klimatu, bezpieczeństwo żywnościowe oraz społeczno-ekonomiczne wyzwania na obszarach wiejskich. Aby osiągnąć te cele, potrzebnych jest więcej środków finansowych. Organizacja charakteryzuje „ekofunkcjonalną intensyfikację” rolnictwa ekologicznego jako „produkcję większej ilości żywności bez zagrożenia środowiska naturalnego, jakości żywności oraz życia rolników i dobrostanu zwierząt”.

Przedstawiciele platformy uważają, że pilnie potrzebne są badania nad bardziej efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, poprawą technik recyklingu substancji odżywczych oraz rozwoju „metod agro-ekologicznych” w celu zwiększenia różnorodności, poprawy stanu gleb oraz zdrowia roślin i zwierząt gospodarskich. Uznają oni, że priorytetem jest – jeżeli żywność ekologiczna ma konkurować w perspektywie długoterminowej z konwencjonalnie uprawianymi roślinami – zwalczanie najważniejszych słabych stron rolnictwa ekologicznego, tj. niższej produktywności i zmiennych plonów. Produkcja i spożycie żywności ekologicznej wzrośnie z aktualnie niskiego poziomu, jeżeli jej cena zbliży się do konwencjonalnie produkowanych artykułów żywnościowych.

Podczas gdy działalność lobby ekologicznego jest w pełni uzasadniona, jeśli chodzi o nacisk na zwiększenie wydatków na badania nad roślinami i hodowlą zwierząt, ponieważ wszelki rozwój

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

umożliwiający zwiększenie produkcji żywności przy zastosowaniu mniejszej ilości nawozów jest korzystny dla społeczeństwa, to politycy muszą zdawać sobie sprawę, że generalnie więcej środków publicznych należy przeznaczyć na badania rolnicze, jeżeli światowa produkcja żywności ma sprostać nieuchronnie rosnącemu popytowi. Nie ma jednak potrzeby przeznaczania większych subwencji unijnych lub krajowych na rolnictwo ekologiczne, które są jedynie zniekształcającymi rynek ukrytymi dotacjami dla rolników.

(Źródło: *Agra Europe Weekly* z 31 lipca 2009 r. "Recession checking growth in organic agriculture")

* *"Organic nutrient content: review and appendices."* [Skład odżywczy żywności ekologicznej. Raport Londyńskiej Szkoły Higieny i Medycyny Tropikalnej oraz Jednostki Badawczej ds. Interwencji w dziedzinie Zdrowia Publicznego]

** *"European Action Plan for Organic Food and Farming"* [Europejski plan działań na rzecz żywności ekologicznej i rolnictwa ekologicznego] Komisja Europejska, Bruksela, czerwiec 2004 r.

*** *"TP Organics Strategic Research Agenda First Draft"*, [Pierwszy projekt programu badawczego TP Organics], 20 kwietnia 2009 r. Dokument do konsultacji.

ZMIANY KLIMATU W CENTRUM UWAGI RADY DS. ROLNICTWA

Rola rolnictwa w zwalczaniu zmian klimatu będzie głównym tematem dyskusji ministrów rolnictwa UE podczas nieformalnego posiedzenia Rady, które odbędzie się w dniach 13-15 września bieżącego roku w szwedzkim Växjö.

Referat do dyskusji przygotowany przez przedstawicieli Szwecji, sprawującej obecnie prezydencję w UE, został już rozpowszechniony wśród państw członkowskich. W referacie podkreślono, że „nie należy lekceważyć roli rolnictwa” w zwalczaniu zmian klimatu. Szwecja określiła, że kwestia ta jest jednym z priorytetów w czasie jej sześciomiesięcznego przywództwa w UE, które rozpoczęło się 1 lipca.

Łagodzenie i dostosowywanie się do zmian

W pięciostronicowym tekście dokumentu starano się wprowadzić rozróżnienie pomiędzy „łagodzeniem a dostosowywaniem się” do zmian klimatu, odnosząc się do komunikatu Komisji w tej sprawie, opublikowanego w kwietniu br. Nawołuje on do działań na rzecz wzmocnienia sektora rolnego UE wobec wpływu zmian klimatu.

W Białej Księdze podkreśla się, że ostatnie wnioski z badań sugerują, iż oddziaływanie globalnego ocieplenia będzie szybsze i poważniejsze niż sądzono wcześniej. Komisja ostrzega, że „w związku z ekstremalnymi zdarzeniami pogodowymi”, takimi jak powodzie i susze, które staną się częstsze i poważniejsze, wywierając coraz większy nacisk na infrastrukturę i ekosystemy, UE musi być lepiej przygotowana.

W dokumencie szwedzkiej prezydencji zapisano, że: „Duże ambicje Unii Europejskiej, aby przodować w zwalczaniu zmian klimatu oraz przyjęte cele, polegające na zmniejszeniu ich

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

wpływu, są kluczowymi czynnikami w rozwoju europejskiej gospodarki. Rolnictwo może wnieść znaczący wkład w sprostanie temu wyzwaniu. Aby w pełni wykorzystać ten potencjał, należy posiadać większą wiedzę na temat łagodzenia ich skutków oraz podjąć działania na poziomie unijnym, krajowym i lokalnym.

Zwalczanie emisji pochodzących z gospodarstw rolnych

Dokument prezydencji sugeruje również, że emisja gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego może zostać zmniejszona dzięki zmianie metod produkcji, np. poprzez bardziej efektywne stosowanie obornika i nawozów, zmianę użytkowania gruntów, usprawnioną sekwestrację węgla oraz lepsze wykorzystanie pasz zwierzęcych.

Referat określa, że należy również prowadzić działania na rzecz zrównoważenia emisji, takie jak zastąpienie paliw kopalnych odnawialnymi zasobami.

Odnawialne źródła energii

Szwedzka prezydencja podkreśliła, że potrzebny jest pewien zakres działań na poziomie krajowym, unijnym i międzynarodowym w celu poradzenia sobie z rynkowymi problemami w sektorze energii odnawialnej.

Dokument stanowi, że rządy poszczególnych państw będą musiały również zapewnić bodźce dla sektora rolnego, aby osiągnąć cele UE w zakresie emisji GHG (gazów cieplarnianych) oraz energii odnawialnej.

Ministrów poproszono o rozważenie trzech pytań do dyskusji we wrześniu:

Jaką rolę powinna odgrywać UE w łagodzeniu i dostosowywaniu się do zmian klimatu w rolnictwie?

Jak działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i działania w ramach „nowych wyzwań” wynikające z przeglądu WPR „Health Check”, mogą zostać jak najlepiej wykorzystane, by osiągnąć te cele?

Jak stawić czoła wyzwaniom, którymi są zmieniające się typy rozprzestrzeniających się chorób zwierzęcych?

(Źródło: *Agra Europe Weekly z 7 sierpnia 2009 r. "Climate change to top informal Farm Council agenda"*)

BRYTYJSKA IZBA LORDÓW NAWOŁUJE DO CIĘĆ W BUDŻECIE WPR

Według brytyjskiej Izby Lordów, utrzymywanie przez UE wydatków na Wspólną Politykę Rolną na stale wysokim poziomie, utrudnia elastyczną reakcję na obecną recesję gospodarczą.

W krytycznym raporcie, Komisja ds. Unii Europejskiej Izby Lordów (wyższa izba brytyjskiego Parlamentu) oskarżyła UE, że nie zdołała przesunąć odpowiednich środków finansowych na działania stymulujące ożywienie gospodarcze w ramach planów budżetu na 2010 r.

Lordowie utrzymują, że: „w świetle recesji rozdział środków z budżetu na korzyść rolnictwa jest głęboko frustrujący”.

Pułapy budżetowe

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

W raporcie odnotowano, że alokacje budżetowe na różne cele w UE podlegają wieloletnim pułapom budżetowym. Linia budżetowa nr 1, która obejmuje „zrównoważony wzrost”, a w szczególności działania pakietu stymulacyjnego dla unijnej gospodarki, dysponuje całkowitym budżetem w wysokości 62,152 mld EUR określonym we wstępnym projekcie budżetu (WPB) na 2010 rok, przygotowanym przez Komisję w kwietniu. Jednakże na linię budżetową nr 2, która dotyczy głównie WPR, przeznaczono niemal podobną sumę w wysokości 59,004 mld EUR.

Słaba reakcja na recesję

W raporcie przyznano, że taki układ linii budżetowych jest „przydatny ze względu na dyscyplinę i stabilność”, lecz dodano, iż: „trudno jest UE w związku z tym zwiększyć wydatki na stymulowanie gospodarki w okresie spowolnienia gospodarczego.”

Komisja parlamentarna ds. UE wyraziła swój pogląd, stwierdzając, że: „rozczarowujące jest w kontekście kryzysów finansowych, iż ta część [wydawana na rolnictwo] pozostaje na tak wysokim poziomie”, i zaapelowała o znaczne przesunięcie funduszy z linii nr 2 do linii budżetowej nr 1.

Przewodnicząca podkomisji ds. ekonomicznych i finansowych w Izbie Lordów Baronessa Cohen skomentowała to w następujący sposób: „w czasie, gdy jasne jest, iż gospodarka europejska potrzebuje większych bodźców ekonomicznych, jest niezmiernie frustrujące, że tak dużo wydatków UE jest nadal przeznaczanych na rolnictwo, które niezbyt efektywnie wykorzystuje te pieniądze. Należy koniecznie jeszcze raz przyjrzeć się budżetowi, aby projekty, które mogą przynieść rzeczywiste korzyści społeczno-ekonomiczne, takie jak inwestycje w zielone technologie, otrzymały środki, których potrzebują, a wydatki na Wspólną Politykę Rolną zostały odpowiednio zredukowane.”

Małe prawdopodobieństwo zmiany

Pomimo że nad przyszłorocznym budżetem UE będą debatować na przemian Rada i Parlament Europejski w ciągu nadchodzących kilku miesięcy poprzedzających jego przyjęcie w grudniu, wysoce nieprawdopodobne jest uzgodnienie znaczącego zmniejszenia wydatków na rolnictwo.

Brytyjski rząd otwarcie wyrażał swoją opinię, nawołując do gruntownej reformy wydatków UE wraz ze znaczącym obniżeniem wydatków na WPR, w ramach ogólnego przeglądu, który ma być przeprowadzony przed rozpoczęciem kolejnego wieloletniego okresu budżetowego rozpoczynającego się w 2014 r.

(Źródło: *Agra Europe Weekly* z 31 lipca 2009 r. *“UK House of Lords calls for CAP budget cut”*)

“The EC Budget 2010” (“Budżet WE na 2010 r.”). Komisja ds. Unii Europejskiej Izby Lordów

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione